

Europos
Komisija

2014 m. Švietimo ir mokymo
stebėsenos biuletenis

Lietuva

1. Pagrindiniai rodikliai ir lyginamieji standartai

	Lietuva		Tendencija	ES-28 vidurkis		Strategijos „Europa 2020“ tikslas / lyginamasis standartas
	2010	2013		2010	2013	
Pagrindinis strategijos „Europa 2020“ tikslas						
1. Mokyklos nebaigę asmenys (18–24 metų amžiaus grupė)	7,9%	6,3%	▼	13,9%	12,0%	ES tikslas – 10 % Nacionalinis tikslas < 9 %
2. Tretinį išsilavinimą įgiję asmenys (30–34 metų amžiaus grupė)	43,8%	51,3%	▲	33,6%	36,9%	ES tikslas – 40 % Nacionalinis tikslas – 48,7 %

„ET 2020“ lyginamieji standartai

3. Ankstyvasis ugdymas ir priežiūra (nuo 4 metų iki privalomojo švietimo pradžios amžiaus)		84,3% ⁰⁹	84,8% ¹²	▲	92,1% ⁰⁹	93,9% ¹²	95%
4. Pagrindiniai įgūdžiai Skaitymas		24,4% ⁰⁹	21,2% ¹²	▼	19,7% ⁰⁹	17,8% ¹²	15%
Prasti rezultatai (15 metų mokiniai; 1 arba žemesnis lygis, kaip nustatyta PSA tyrime)	Matematika	26,3% ⁰⁹	26,0% ¹²	▼	22,3% ⁰⁹	22,1% ¹²	15%
	Gamtos mokslai	17,0% ⁰⁹	16,1% ¹²	▼	17,8% ⁰⁹	16,6% ¹²	15%
5. Judumas mokymosi tikslais	Pirminis profesinis rengimas	a) „Leonardo da Vinci“ programoje dalyvaujantys mokiniai (profesinių mokyklų (ISCED 3) mokinių procentinė dalis)		▲	0,6%	0,7% ¹²	
	Aukštasis mokslas	b) Pagal programą „Erasmus“ atvykstantys studentai (priimančiosios šalies studentų procentinė dalis)		:	-	1,2% ¹²	
		c) Atvykstantys laisposnio siekiantys studentai (priimančiosios šalies studentų procentinė dalis)		▲	1,5%	1,8% ¹²	6,0%
6. Aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų (20–34 metų), baigusiu studijas 1–3 metus iki ataskaitinių metų užimtumas	ISCED 3–6	73,7%	75,5%	▲	77,4%	75,5%	82%
	ISCED 3–4	54,2%	63,2%	▲	72,1%	69,5%	
	ISCED 5–6	84,5%	84,6%	=	82,7%	80,9%	
7. Suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą programose (25–64 metų amžiaus grupė)		3,9%	5,7%	▲	9,1%	10,5% ^b	15%

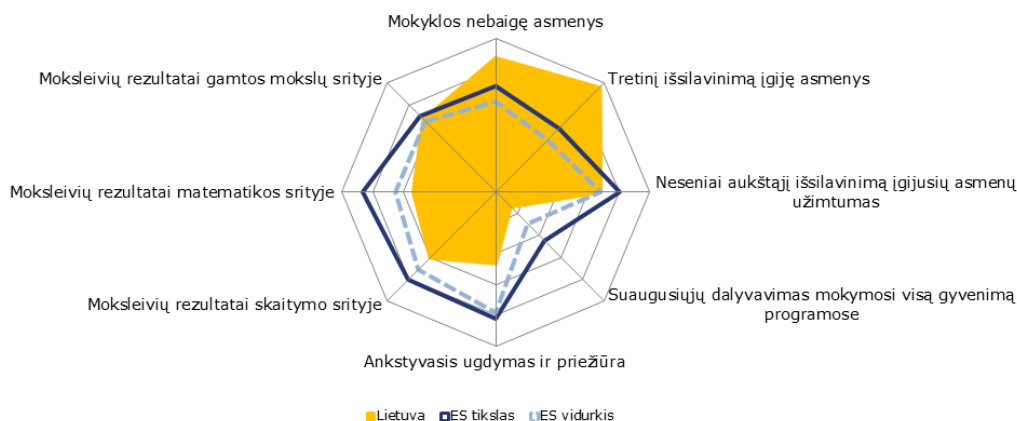
Kiti „ET 2020“ rodikliai

8. Investicijos į švietimą ir mokymą	a) Bendros viešosios išlaidos švietimui (procentinė BVP dalis)	6,1%	5,6% ¹²	▼	5,5%	5,3% ¹²		
	b) Metinės išlaidos valstybinėms ir privačioms švietimo įstaigoms (vienam besimokančiam asmeniui, €, PGS)	ISCED 1–2	3.329 €	3.385 € ¹¹	▲	6.063,74 € ^e	6.297,16 € ^{11, e}	
		ISCED 3–4	3.325 €	3.449 € ¹¹	▲	7.022,35 € ^e	6.650,87 € ^{11, e}	
		ISCED 5–6	5.065 €	6.533 € ¹¹	▲	9.764,30 € ^e	9.474,80 € ^{11, e}	
9. Universalieji gebėjimai	Skaitytinis raštingumas	a) 4 klasės (ISCED 1) mokiniai, kurie mokykloje naudojami kompiuteriais	21,9% ⁰⁷	37,9% ¹¹	▲	60,7% ⁰⁷	64,7% ¹¹	
		b) 16–74 metų amžiaus asmenys, kurių naudojimosi kompiuteriu įgūdžiai yra geri ¹	27,0% ⁰⁹	28,0% ¹²	▲	25,0% ⁰⁹	26,0% ¹²	
	Problemy sprendimas naudojantis įvairiomis technologijomis	c) Prasti rezultatai (jokių naudojimosi kompiuteriu įgūdžių arba nepakankamų įgūdžių) ²	:	: ¹²	:	:	16,9% ^{12, ES-17}	
		d) Geri rezultatai (FAAC 2 ar aukštesnis lygis)	:	: ¹²	:	:	33,2% ^{12, ES-13}	
	Verslumo gebėjimai	e) 18–64 metų amžiaus asmenys, manantys, jog turi reikiamų įgūdžių ir žinių, kad galėtų įsteigti verslą	:	35,0%	:	:	42,3% ^{a, ES-18}	
		f) ISCED 2 mokiniai, kurių pirmosios užsienio kalbos mokėjimo lygis yra B1 arba aukštesnis ³	:	: ¹¹	:	:	43,5% ^{11, ES-13}	
Užsienio kalbų mokėjimas	g) ISCED 2 mokiniai, kurie mokosi dviejų ar daugiau užsienio kalbų	79,6%	79,6% ¹²	=	60,6%	63,0% ¹¹		
10. Pagrindiniai suaugusiųjų įgūdžiai	Raštingumas	Prasti rezultatai (žemesnis nei FAAC 2 lygis)	:	: ¹²	:	:	19,9% ^{12, ES-17}	
		Gerai rezultatai (FAAC 3 ar aukštesnis lygis)	:	: ¹²	:	:	43,3% ^{12, ES-17}	
	Mokėjimas skaičiuoti	Prasti rezultatai (žemesnis nei FAAC 2 lygis)	:	: ¹²	:	:	23,6% ^{12, ES-17}	
		Gerai rezultatai (FAAC 3 ar aukštesnis lygis)	:	: ¹²	:	:	40,9% ^{12, ES-17}	
11. Įgūdžiai, kurių darbo rinkose bus reikalaujama ateityje Numatomi užimtumo pokyčiai 2010–2020 m. (%)	Aukšta kvalifikacija	:	-6,4%	:	:	+12,4%		
	Vidutinė kvalifikacija	:	+7,1%	:	:	+2,1%		
	Žema kvalifikacija	:	+3,3%	:	:	-13,2%		
12. Mokytojai	a) Vyresni nei 50 metų amžiaus mokytojai, dirbantys ISCED 2–3 valstybinėse ir privačiose švietimo įstaigose (visų ISCED 2–3 mokytojų procentinė dalis ⁴)	39,1%	42,4% ¹²	▲	:	: ¹²		
	b) Mokytojų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių dalyvavo kvalifikacijos kėlimo veikloje, procentinė dalis	:	:	:	:	84,6% ^{ES-19}		
13. Profesinis rengimas ir mokymas	Profesinių mokyklų moksleivių procentinė dalis (ISCED 3)	27,7%	28,7% ¹²	▲	50,1%	50,4% ¹²		

Šaltiniai: Cedefop: 11 / Švietimo ir kultūros GD: 5ab / Europos kalbų mokėjimo tyrimas (angl. ESLC): 9f / Eurostatas (COFOG): 8a / Eurostatas (ISS): 9b / Eurostatas (darbo jėgos tyrimas): 1, 2, 6, 7 / Eurostatas (UNESCO, EBPO ir Eurostato surinkti duomenys): 3, 5, 8b, 9g, 12a, 13 / Pasaulio lygio stebėjimas: 9e / Tarptautinė švietimo pasiekimų vertinimo asociacija (IEA) TIMSS: 9a / EBPO (PIAAC): 9d, 10 / EBPO (PISA): 4 / EBPO (TALIS): 12b.

Pastabos. ⁰⁷ = 2007, ⁰⁸ = 2008, ⁰⁹ = 2009, ¹⁰ = 2010, ¹¹ = 2011, ¹² = 2012 m., a = nesvertinis vidurkis, b = trūksta duomenų, e = įvertis, p = negalutinis.
¹ = atlikti 5–6 konkretūs su kompiuteriu susiję veiksmai. Rekomenduojama atsargiai aiškinti palyginamumą laiko atžvilgiu, nes klausimų, susijusių su naudojimosi kompiuteriu įgūdžiais, sprendimas pasikeitė, ² = rezultatai apima žmones, kurie neturi naudojimosi kompiuteriu patirties arba neišlaikė IRT egzamino, ³ = patikrintų skaitymo, klausymo ir rašymo įgūdžių vidurkis, ⁴ = kai kuriose valstybėse narėse (CZ, EE, ES, IE, NL, FI, UK) ISCED 3 apima 4 lygi, o kitose (IT, LU, NL) pateikiami tik valstybinių institucijų duomenys.

Pav. Pozicija, palyginti su geriausiais (išorinis žiedas) ir prasčiausiais (centras) rezultatais

Šaltinis – Švietimo ir kultūros GD skaičiavimai, grindžiami Eurostato (2013 m. darbo jėgos tyrimo ir 2012 m. UNESCO, EBPO ir Eurostato surinktais duomenimis) ir EBPO (2012 m. PISA) duomenimis. Pastaba. Pozicijos, palyginti su geriausiais (išorinis žiedas) ir prasčiausiais (centras) rezultatais.

2. Pagrindiniai uždaviniai

Nors Lietuvai neblogai sekasi siekti su švietimu susijusių strategijos „Europa 2020“ tikslų (didinti tretinį išsilavinimą įgyjančių asmenų skaičių ir mažinti mokyklos nebaigiančių asmenų skaičių), vykdamas šalies švietimo ir mokymo politiką reikia spręsti nuolatinę įgūdžių neatitikties darbo rinkos reikmėms problemą. Menkai dalyvaujama mokymosi visą gyvenimą programose, o profesinio rengimo ir mokymo reforma, kuria siekiama padidinti profesinio mokymo patrauklumą, dar tik pradeda įgyvendinti. Pameistrystės programos nėra labai paplitusios. Pagal EBPO Tarptautinio moksleivių vertinimo programos (PISA) rezultatus pagrindiniai jaunimo įgūdžiai yra vidutiniai, be to, svarbu gerinti aukštojo mokslo aktualumą.

Pagal 2014 m. Europos semestrą Lietuvai pateiktose rekomendacijose, susijusiose su švietimu ir mokymu, daugiausia dėmesio tenka šiems dalykams: i) nuolatinės įgūdžių neatitikties problemos sprendimui švietimo sistemas labiau pritaikant prie darbo rinkos poreikių, be kita ko, naudojantis įgūdžių reikmių nustatymo sistemomis, ir skatinant mokymąsi visą gyvenimą; ii) siekiant pirmenybę teikti kokybiškai pameistrystei ir kitų formų mokymuisi darbo vietoje ir stiprinti partnerystę su privačiuoju sektoriumi siekiant didinti jaunimo įsidarbinimo galimybes.

3. Išteklių veiksmingumo ir efektyvumo didinimas

3.1. Investicijos į švietimą

Bendros valdžios sektoriaus išlaidos švietimui kaip BVP dalis yra šiek tiek didesnės už ES vidurkį (2011 m. atitinkamai 5,8 proc. ir 5,3 proc.). Vis dėlto, palyginti su kitomis ES šalimis, Lietuvoje vienam mokiniui skiriamos viešosios išlaidos yra vienos mažiausių. Švietimui skiriamas valstybės finansavimas grindžiamas lėšų skyrimo besimokančiam asmeniui – vadinamojo krepšelio – principu (pagal kurį pinigai skiriami asmeniui įstojus į švietimo įstaigą). Taikant krepšelio principą finansuojamas visų lygių švietimas (ISCED 0–6). Krepšelio lėšų skaičiavimo ir paskirstymo metodai 2013 m. buvo persvarstyti. Šiuo metu skaičiuojant krepšelio lėšas siekiama kompensuoti sumažėjusį klasės finansavimą. Būtent dėl šio pokyčio krepšelis 2014 m. padidėjo. Šioms padidėjusioms išlaidoms padengti iš viso skirta 22 mln. LTL.

3.2. Daugiau dėmesio mokytojams

Palyginti su dirbančių gyventojų skaičiumi, Lietuvoje mokytojų yra daugiau (3,5 proc.) nei bet kurioje kitoje ES šalyje. Nuo 2005–2006 iki 2012–2013 mokslo metų mokytojų sumažėjo 15,4 proc. Pagrindinė priežastis – mažėjantis moksleivių skaičius mokyklose. Vidutinis mokytojų amžius, atsižvelgiant į švietimo lygį, svyruoja nuo 46 iki 49 metų¹. Mokytojauja daugiausia moterys, 2012–2013 mokslo metais jos sudarė apie 78 proc. visų mokytojų².

¹ Švietimo valdymo informacinė sistema (<http://svis.emokykla.lt/lt/index/wpage>).

² 2012 m. statistiniai duomenys apie švietimą iš Lietuvos statistikos departamento svetainės (<http://osp.stat.gov.lt/en/statistikos-leidiniu-katalogas>).

Lietuvos valdžios institucijos mano, kad modernizuoti mokytojų rengimo ir nuolatinio jų kvalifikacijos kėlimo programas yra vienas svarbiausių švietimo sistemos uždavinių. Šią sritį būtina tobulinti, kad mokytojai galėtų padėti mokiniams įgyti ne tik įprastų universaliųjų įgūdžių, bet ir kritinio mąstymo, mokslinių tyrimų, problemų sprendimo ir kūrybinio mąstymo gebėjimų. Nuo 2010 m. norintys studijuoti švietimo dalykus ir gauti valstybės finansavimą, turi laikyti egzaminą motyvacijai įvertinti. Be to, siekiant paaukštinimo būtina dalyvauti kvalifikacijos kėlimo programose. Į 2013–2020 m. nacionalinės aukštojo mokslo, mokslinių tyrimų ir plėtros programos įgyvendinimo veiksmų planą įtrauktos priemonės, kuriomis siekiama atnaujinti ir didinti aukštųjų mokyklų dėstytojų profesinę kompetenciją. Į 2014–2020 m. verslumo skatinimo veiksmų planą įtrauktos priemonės, kuriomis siekiama lavinti besimokančių asmenų ir mokytojų, įskaitant profesinio rengimo mokytojus, verslumo gebėjimus.

Mokytojų rengimo plėtotė daugiausia finansuojama Europos socialinio fondo lėšomis. Pradėtas įgyvendinti nacionalinis projektas „Profesijos mokytojų ir dėstytojų technologinių kompetencijų tobulinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas“, kurio biudžetas – 6 mln. EUR³. Kitu projektu, taip pat finansuojamu Europos socialinio fondo lėšomis, siekta skatinti mokytojų kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą; jam skirta 8,9 mln. EUR. Įgyvendinant kitus projektus taip pat numatyta kelti mokytojų ir dėstytojų kvalifikaciją ir skatinti mokymo procese naudoti IRT priemones.

4. Įsidarbinimo galimybių didinimas

4.1. Mokymasis darbo vietoje, pameistrystė ir suaugusiųjų mokymasis

Pagal profesinio rengimo programas mokosi vos 28,4 proc. visų moksleivių, siekiančių įgyti vidurinį išsilavinimą. Neseniai vidurinį išsilavinimą įgijusių asmenų užimtumo lygis 2013 m. sumažėjo iki 63,2 proc. (prieš krizę 2007 m. jis siekė 72,7 proc.)⁴. Jaunimo nedarbas didžiausias profesinio rengimo ir mokymo programas baigusiu asmenų grupėje. Lietuvos suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą programose lygis yra vienas žemiausių Europos Sąjungoje (2013 m. jis siekė 5,6 proc., palyginti su 10,5 proc. ES vidurkiu). Įmonių investicijos į darbuotojų mokymą nėra pakankamos. 2010 m. tik 52 proc. Lietuvos įmonių teikė galimybę dalyvauti tęstinio profesinio mokymo programose (ES vidurkis – 66 proc.), o šiai veiklai dalyvio skirtų valandų skaičius buvo perpus mažesnis nei ES vidurkis (atitinkamai 19 proc. ir 38 proc.). Įmonių teikiamomis galimybėmis dalyvauti tęstinio profesinio mokymo programose pasinaudojo tik 31 proc. darbuotojų, palyginti su 48 proc. ES vidurkiu; neformaliojo švietimo ir savišvietos būdais mokėsi 35,4 proc. darbuotojų, palyginti su 47,4 proc. ES vidurkiu.

Profesinis rengimas ir mokymas yra nepakankamai patrauklus arba aktualus. Pagrindiniai uždaviniai, kuriuos šioje srityje reikia įvykdyti, be kita ko, yra šie: nustatyti tinkamas valdymo struktūras, gerinti mokymo, įskaitant pameistrystę ir mokymąsi darbo vietoje, sąlygas ir prieinamumą, gerinti mokytojų rengimą ir profesinį orientavimą. Daugelis profesinio rengimo programos siūlančių institucijų vis dar neturi tinkamos įrangos arba netaiko modernių mokymo metodų. Dar vienas uždavinys – santykių su darbdaviais kūrimas. Reikia plėtoti partnerystę, kuri tenkintų profesinio rengimo ir mokymo paslaugų teikėjų reikmes, atitiktų įmonių poreikius ir moksleivių kokybiško praktinio mokymo lūkesčius. Siekiant įvykdyti šiuos uždavinius buvo parengtas Profesinio mokymo plėtros 2014–2016 m. veiksmų plano⁵ projektas, kuriame išdėstytos pameistrystės modelio skatinimo priemonės. Šiuo veiksmų planu siekiama paaiškinti pameistrystės ir mokymosi darbo vietoje sąvokas (parengtas 2007 m.), sukurti veiksmingas pameistrystės organizavimo ir finansavimo sistemas ir teikti paskatas darbdaviams samdyti pameistrus. Pameistrystės skatinimo priemonės taip pat numatytos kituose politikos dokumentuose, įskaitant Valstybinę švietimo 2013–2022 metų strategiją, Užimtumo didinimo 2014–2020 metų programą ir Europos jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo planą (2013 m.).

Reformuoti profesinį rengimą ir mokymą padėjo keli Europos struktūrinių fondų lėšomis finansuojami projektai. Juose daugiausia dėmesio skirta programų, standartų ir vertinimo sistemų kūrimui, mokytojų ir profesinio orientavimo specialistų rengimui ir pameistrystei. Su konkrečiais sektoriais susijusių gebėjimų konkursai rengiami kartu su tam tikrų sektorių viešinio parodomis, taip bandant paakinti jaunimą rinktis profesinio rengimo ir mokymo programas. Tačiau stiprinant partnerystę su darbdavių organizacijomis, profesinėmis sąjungomis ir jaunimo organizacijomis, įtraukiant nedirbantį ir nesimokantį jaunimą ir užtikrinant pakankamą kokybiškos pameistrystės, kurią atlikus įgyjama pripažinta kvalifikacija, vietų skaičių, dar reikia daug ką nuveikti.

³ Ugdymo plėtotės centras (<http://www.upc.smm.lt/projektai/sistema/apie.php>);

⁴ 20–34 metų amžiaus asmenys, mokslus baigę per pastaruosius trejus metus. Šaltinis – Eurostatas.

⁵ http://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/586_4f6500babcf40acafdb70999adcac4c2.pdf.

Pagrindinės suaugusiųjų švietimo problemos yra susijusios su tvaraus finansavimo mechanizmų ir profesinio suaugusiųjų orientavimo stoka, nelanksčiomis ir prie suaugusiųjų poreikių nepritaikytomis mokymo programomis, taip pat su tuo, kad nėra neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų įgūdžių vertinimo ir pripažinimo sistemos. 2013 m. gruodžio mėn. priimtoje Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje, be kita ko, nustatyti šie tikslai:

- didinti švietimo finansavimą iš privačių lėšų;
- plėtoti finansavimo mechanizmus siekiant teikti švietimo paslaugas ne tik didžiuosiuose miestuose;
- kurti neformaliojo suaugusiųjų švietimo finansavimo mechanizmus.

Valstybinėje švietimo strategijoje nustatytas tikslas pasiekti, kad 2017 m. mokymosi visą gyvenimą programose dalyvautų 8 proc. suaugusiųjų, o 2022 m. – 12 proc. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtros 2014–2016 metų veiksmų plane numatyta remti 25 institucijų partnerystės projektus, susijusius su mokymosi visą gyvenimą programomis.

4.2. Aukštojo mokslo modernizavimas ir tarptautinimas

Lietuvoje tretinio išsilavinimo įgijimo lygis (2013 m. 51,3 proc.) gerokai pranoksta ES vidurkį (36,6 proc.), taigi, šalis jau pasiekė savo 2020 m. tikslą, kad aukštąsias mokyklas būtų baigę 40 proc. žmonių. 30–34 metų amžiaus grupėje tretinį išsilavinimą yra įgijusios daugiau moterų (60,8 proc.) nei vyrų (41,9 proc.)⁶. Lietuvos nacionalinėje demografijos politikos strategijoje teigiama, kad 30–34 metų amžiaus grupėje asmenų, įgijusių aukštesnį nei tretinį arba lygiavertį išsilavinimą, neturėtų mažėti. Palyginti su ES vidurkiu, Lietuvoje didelė dalis aukštųjų mokyklų absolventų studijavo socialinius mokslus, verslą arba teisę (45,8 proc., palyginti su 35,7 proc. 2011 m.), gerokai mažiau studijavo matematiką, gamtos mokslus ir technologijas (21,2 proc.) bei sveikatos ir gerovės mokslus (9,6 proc.). Neseniai tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų užimtumo lygis 2013 m. siekė 84,6 proc., palyginti su 80,7 proc. ES vidurkiu⁷.

2013 m. birželio mėn. įsigaliojo Nacionalinė aukštojo mokslo, mokslinių tyrimų ir plėtros 2013–2020 m. programa. Programoje daugiausia dėmesio skirta konkrečiam darbui reikiamos kompetencijos plėtotės mokslinių tyrimų ir švietimo įstaigose svarbai. Ja taip pat siekiama užtikrinti, kad besimokantys asmenys galėtų priimti sąmoningus ir pagrįstus sprendimus dėl studijų ir rinktis įvairius studijų variantus. Programoje išdėstyti planai, kaip bendradarbiaujant su socialiniais partneriais nuolat atnaujinti ir tobulinti studijų programų turinį ir organizavimą, gerinti dėstytojų profesinę kompetenciją.

Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2013–2016 metų veiksmų planas buvo patvirtintas 2013 m. Juo siekiama nustatyti pagrindines sritis, kuriose būtų galima skatinti aukštojo mokslo institucijų tarptautiškumą ir lituanistikos (ar baltistikos) studijų sklaidą užsienyje, ir stiprinti ryšius su kitose šalyse gyvenančiais lietuviais ar lietuvių kilmės asmenimis. Atsižvelgdama į tai, kad profesinės pakraipos aukštojo mokslo programų yra labai nedaug, Vyriausybė padidino matematikos, gamtos mokslų ir technologijų fakultetų finansavimą, sumažino aukštojo mokslo įstaigų skaičių ir nustatė šių institucijų išorės vertinimo metodus. Siekiant rinkti duomenis, susijusius su absolventų užimtumu, ir taip didinti siūlomo aukštojo mokslo aktualumą, kuriama absolventų profesinio kelio stebėjimo sistema. Pagal šį projektą apmokyta 130 karjeros konsultantų. Jie siūlo profesinio orientavimo paslaugas daugiau kaip 5 000 studentų.

4.3. Universalieji gebėjimai, įgūdžių svarba, judumas mokymosi tikslais, nauji mokymo būdai ir naujos technologijos

Lietuvos gyventojų IRT įgūdžiai yra šiek tiek geresni nei vidutiniai kitų Europos šalių piliečių įgūdžiai, tačiau, 2007 m. duomenimis, kompiuteriais Lietuvoje naudojosi mažiau mokinių (21,9 proc., palyginti su 60,7 proc. ES vidurkiu (vertinti ketvirtokai)). Nuo 2011 iki 2012 m. gyventojų, manančių, jog turi reikiamų įgūdžių ir žinių, kad galėtų steigti savo verslą, padaugėjo 5 procentiniais punktais, t. y. iki 40 proc.; šis skaičius jau beveik siekia 42 proc. ES vidurkį. Remiantis Europos profesinio mokymo plėtros centro (*Cedefop*) prognozėmis, iki 2020 m. vidutinės kvalifikacijos asmenų užimtumo lygis Lietuvoje didės sparčiau nei ES.

Aukštesiose mokyklose daugėja užsienio kalbų besimokančių studentų. Lietuvos statistikos departamento svetainės duomenimis, aukštųjų mokyklų studentų (visų lygių), kurie mokosi bent vienos užsienio kalbos, padaugėjo nuo 24 proc. 2011 m. iki 47 proc. 2013 m. Aukštojo mokslo institucijose, kuriose siūlomos profesinio

⁶ Šaltinis – Eurostatas.

⁷ 20–34 metų amžiaus asmenys, baigę mokslus per pastaruosius trejus metus. Šaltinis – Eurostatas.

mokymo programos, studentų, kurie mokosi bent vienos užsienio kalbos, padaugėjo nuo 39 proc. 2012 m. iki 55,3 proc. 2013 m. Remiantis Lietuvoje 2013 m. atlikto tyrimo „Eurostudent V“ rezultatais, 70 proc. studentų teigia, kad gerai moka anglų kalbą, 25 proc. studentų tvirtina, kad gerai moka rusų kalbą, ir 5 proc. – vokiečių kalbą. Be to, 23 proc. studentų teigia, kad laisvai kalba dviem ar daugiau užsienio kalbų.

Lietuvos Vyriausybė šiuo metu investuoja į plačiajuosčio ryšio tinklo plėtrą, siekdama pagerinti sparčiojo interneto prieigą kaimo vietovėse. 2014 m. gegužės mėn. švietimo ir mokslo ministras patvirtino Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į bendrąjį ugdymą ir profesinį mokymą 2014–2016 metų veiksmų planą⁸.

Keliais vykdomais projektais, finansuojamais Europos socialinio fondo lėšomis, siekiama pagerinti esminių gebėjimų ugdymą ir imti taikyti naujus mokymo metodus. Vienas iš pavyzdžių – projektas „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“, kuriuo siekiama, be kita ko, sukurti kompetencijų ugdymo metodus ir parengti mokymo medžiagą, kuri galėtų būti prieinama skaitmenine forma⁹.

Nacionalinė kvalifikacijų sistema Lietuvoje jau sukurta, 2011 m. ji buvo susieta su Europos kvalifikacijų sistema. Tačiau dar nėra visiškai pasirengta taikyti savimokos ir neformaliojo mokymosi pripažinimo sistemos. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtros 2014–2016 metų veiksmų planu siekiama iki 2016 m. 25–64 metų amžiaus suaugusiųjų dalyvavimą mokymosi visą gyvenimą programose padidinti iki 7 proc. Keturiuose savivaldybėse pradėtas vykdyti bandomasis projektas, skirtas neformaliojo švietimo prieinamumui pagerinti.

5. Nelygybės mažinimas

5.1. Gera pradžia: tobulinamas ankstyvasis ugdymas ir priežiūra ir mažinamas mokyklos nebaigiančių asmenų skaičius

Palyginti su ES vidurkiu, Lietuvai geriau sekasi spręsti mokyklos nebaigimo problemą (2013 m. mokyklos nebaigusių asmenų skaičius siekė 6,3 proc., palyginti su 12 proc. ES vidurkiu). Lietuva jau pasiekė savo 2020 m. nacionalinį tikslą (9 proc.), nes per pastarąjį dešimtmetį mokyklos nebaigusių moksleivių skaičius smarkiai sumažėjo (2002 m. jis buvo 13,4 proc.). Mokyklos dažniau nebaigia berniukai (7,8 proc.) nei mergaitės (4,7 proc.)¹⁰. Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje nustatytas tikslas, kad mokyklos nebaigusių asmenų skaičius neviršytų 8 proc. Dalyvavimo ankstyvojo ugdymo ir priežiūros srityje Lietuvos rezultatai yra gerokai prastesni už ES vidurkį (2012 m. atitinkamai 84,8 proc. ir 93,9 proc.)¹¹. Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje¹² nustatytas tikslas iki 2022 m. pasiekti 95 proc. dalyvavimo lygį.

Viena iš problemų – nevienodos galimybės naudotis ankstyvojo ugdymo paslaugomis. Didžiuosiuose miestuose valstybinėse institucijose, siūlančiose ankstyvojo ugdymo paslaugas, vietų paklausa viršija pasiūlą, o privačių institucijų siūlomos švietimo paslaugos daugumai gyventojų vis dar pernelyg brangios. Palyginti su miestiečių vaikais, kaimo vietovėse gyvenančių vaikų dalyvavimas ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose yra tris kartus menkesnis¹³. Programų trukmė ir ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugų teikimo valandos nustatomos nelanksčiai, nepakanka vaikams iki 3 metų amžiaus skirtų ankstyvojo ugdymo ir priežiūros grupių, neišspręsta kaimo vaikų vežimo į ankstyvojo ugdymo ir priežiūros įstaigas problema, o ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugų finansavimas yra nepakankamas. Susiduriama ir su kitomis problemomis. Pavyzdžiui, per didelės vaikų grupės ankstyvojo ugdymo ir priežiūros institucijose, nevykdoma ankstyvojo ugdymo ir priežiūros institucijų išorės priežiūra, ugdytojų darbas menkai vertinamas, trūksta motyvuotų ankstyvojo ugdymo ir priežiūros specialistų, ugdytojai senėja, ankstyvojo ugdymo ir priežiūros specialistai ir pradinių mokyklų mokytojai nepakankamai bendradarbiauja¹⁴.

⁸ Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į bendrąjį ugdymą ir profesinį mokymą 2014–2016 metų veiksmų planas (http://www.smm.lt/web/lt/teisesaktai/listing?date_from=2013-12-01&date_till=2014-06-02&text=kommunikacini%C5%B3+technologij%C5%B3&submit_lawacts_search=).

⁹ Šaltinis – <http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/>.

¹⁰ Šaltinis – Eurostatas (Darbo jėgos tyrimas).

¹¹ Šaltinis – Eurostatas.

¹² Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija

(http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=463390&p_query=D%EBI%20Valstybin%EBs%20%F0vietimo%202013-2022%20met%F8%20strategijos%20patvirtinimo&p_tr2=2).

¹³ Šaltinis – tinklas „Eurydice“.

¹⁴ Šaltinis – Veiksmingo ankstyvojo ugdymo ir priežiūros priemonių naudojimo siekiant užkirsti kelią mokyklos nebaigimui tyrimas. Šalies ataskaita (Lietuva).

Neformaliojo švietimo finansavimo didinimo 2014–2016 m. veiksmų plane numatytas vaikų neformaliojo švietimo finansavimas 2014–2016 m. ir tikslingas ES lėšų panaudojimas. Ugdymo plėtotės centrui įgyvendinant projektą sukurtas naujas pasirenkamojo vaikų ugdymo finansavimo modelis, grindžiamas 3.1 punkte aptartu krepšelio principu. Įgyvendinant šį projektą (projekto įgyvendinimo laikotarpis – 2012–2014 m.) finansavimo modelis buvo išbandytas ne vienoje savivaldybėje¹⁵. Įgyvendinant naująjį modelį bus pagerintas vaikų neformaliojo švietimo prieinamumas, o neformaliajam švietimui skirtos nacionalinės ir vietos lėšos bus panaudotos naudingiau ir veiksmingiau. Kito projekto, kurį planuojama įgyvendinti 2012–2015 m., tikslas – suteikti daugiau galimybių naudotis ankstyvojo ir priešmokyklinio ugdymo paslaugomis ir didinti jų įvairovę, ypač kaimo vietovėse. Tikimasi, kad tai padės sumažinti socialinę atskirtį, sumažinti atotrūkį tarp skirtingų savivaldybių, ir užtikrinti kokybišką ankstyvąjį ir priešmokyklinį ugdymą.

5.2. Pagrindiniai mokinių gebėjimai

Lietuvoje mokyklinio ugdymo rezultatai, susiję su pagrindiniais mokinių gebėjimais, yra palyginti prasti – tai matyti iš 2012 m. EBPO Tarptautinio moksleivių vertinimo programos (PISA) rezultatų¹⁶. Prastai skaitančių ir matematiką mokančių mokinių yra daugiau nei vidutiniškai ES (atitinkamai 21,2 proc. ir 17,8 proc. bei 26,0 proc. ir 22,1 proc.), o mokymosi rezultatai gamtos mokslų srityje yra panašūs į ES vidurkį (atitinkamai 16,2 proc. ir 16,6 proc.). Tačiau, palyginti su 2009 m., šalies rezultatai visose trijose srityse pagerėjo. Skaitymo ir gamtos mokslų srityse pastebimas didelis mergaičių ir berniukų mokymosi rezultatų skirtumas (prastai besimokančių berniukų yra tris kartus daugiau nei prastai besimokančių mergaičių). Nustatyta, kad Lietuvoje kaimo ir miesto vietovėse besimokančių vaikų mokymosi rezultatų skirtumas šiose trijose srityse yra 57 taškai, palyginti su vidutiniškai 25 taškais EBPO šalyse.

Lietuvos Vyriausybė ketina parengti vidurinių mokyklų ir gimnazijų tobulinimo veiksmų planą, kuriuo bus siekiama pagerinti pradinio ir pagrindinio ugdymo kokybę. Vyriausybė planuoja mokykloms teikti kryptingą pagalbą, skatinti kurti daugiav funkcinius švietimo centrus, mokyklų patalpose teikti priešmokyklinio ir ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugas.

¹⁵ <http://www.pakis.lt/>.

¹⁶ Šaltinis – 2012 m. EBPO PISA rezultatai.

